

N:o 29.

*Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen, med förslag till
ändringar i 50, 70, 72, 98 och 109 §§ Regeringsfor-
men samt 32, 65, 68, 71 och 73 §§ Riksdagsordningen;
Gifven Stockholms slott den 7 Mars 1890.*

Under åberopande af bifogade i statsrådet förda protokoll vill Kongl. Maj:t härmed till Riksdagens pröfning i grundlagsenlig ordning framlägga härvid fogade förslag till ändringar i 50, 70, 72, 98 och 109 §§ Regeringsformen samt 32, 65, 68, 71 och 73 §§ Riksdagsordningen.

Kongl. Maj:t förblifver Riksdagen med all Kongl. nåd och ynnest städse välbevågen.

OSCAR.

Aug. Östergren.

Förslag till ändringar i Regeringsformen.

§ 50.

Riksdagen skall sammanträda i rikets hufvudstad, utom i de fall, då fiendens framträngande eller pest eller andra lika viktiga hinder göra det omöjligt eller för Riksdagens frihet och säkerhet vådligt. I dessa fall tillkommer Konungen att, efter samråd med de af Riksdagen valde Fullmäktige i Riksbanken och Fullmäktige i Riksgäldskontoret, annan riksdagsort utsätta och kungöra.

§ 70.

När i fråga om reglemente för Riksbanken, dess inkomster och utgifter, Kamrarne stanna i stridiga beslut, skola Kamrarne derom hvar för sig rösta, såsom i nästföregående § sägs.

§ 72.

1:o. Riksbanken förblifver under Riksdagens garantie samt förvaltas enligt särskild lag, stiftad af Konung och Riksdag gemensamt.

2:o. Riksbankens styrelse utgöres af nio Fullmäktige, förordnade tre af Konungen och sex af Riksdagen. Fullmäktige förordnas för tre år i sender, och skola tre af dem årligen afgå, en bland de af Konungen och två bland de af Riksdagen utsedde. Har ansvarsfrihet blifvit Fullmäktige af Riksdagen vägrad, skall nytt förordnande af samtliga Fullmäktige ega rum för nästkommande tre år. Afgående Fullmäktig kan återväljas. Har Fullmäktig före utgången af den för honom bestämda tjänstgöringstid affidit eller af annan orsak afgått, förordnas ny Fullmäktig i den afgångnes ställe för den återstående tiden.

För Fullmäktige skola finnas sex suppleanter, utsedde för ett år i sender, två af Konungen och fyra af Riksdagen.

3:o. Riksbanken eger rätt att utgifva banksedlar. Dessa sedlar

skola, vid anfordran, inlösas af Banken med guld efter deras lydelse och må, så länge de sålunda inlösas, för mynt i riket erkännas.

§ 98.

I händelse Justitieombudsmannen, under det Riksdag är församlad, afsäger sig det erhållna förtroendet eller med döden afgår, skall Riksdagen i embetet genast insätta den man, som blifvit till hans efterträdare utsedd. Skulle Justitieombudsmannens utsedde efterträdare, under riksdag, afsäga sig det erhållna förtroendet eller i Justitieombudsmans-embetet insättas eller med döden afgå, utväljes, på ofvan stadgade sätt, en annan behörig man i hans ställe. Inträffar något af dessa fall emellan riksdagarne, skall Riksdagens rätt härutinnan genom de af Riksdagen valde Fullmäktige i Riksbanken och Fullmäktige i Riksgäldskontoret utöfvas.

§ 109.

Lagtima Riksdag kan ej utan egen begäran upplösas förr än den varit fyra månader tillsammans, derest icke Konungen, såsom i riksdagsordningen sägs, förordnar om nya val till båda Kamrarne eller den ena af dem, i hvilka fall Riksdagen skall, med bibehållande af sin egenskap utaf lagtima, sammanträda å den tid inom tre månader från det Riksdagen blef upplöst, som Konungen bestämmer, samt må ej vidare af Konungen upplösas förr än efter fyra månader från det senare sammanträdet början.

Urtima Riksdag eger Konungen, när Han för godt finner, åtskilja, och vare urtima Riksdag alltid upplöst innan tid för lagtima Riksdags sammanträde infaller.

Der så oförmodadt skulle hända, att Riksdag, när den afslutas, icke hade staten reglerat eller någon ny bevillning till bestämdt belopp sig åtagit, fortfare den förra statsregleringen och bevillningen intill nästa riksdag. Är åter bevillningens hela belopp bestämdt, men Kamrarne icke om fördelningen deraf ense, då skola, efter den fastställda bevillningssummans förhållande till den, som vid föregående riksdag blifvit fördelad, de i den sista bevillningsförordningen stadgade artiklar jemlikt ökas eller minskas; och uppdrage Riksdagen åt de af Riksdagen valde Fullmäktige i Riksbanken och Fullmäktige i Riksgäldskontoret att en ny bevillningsförordning på sådan grund uppgöra och utfärda.

Förslag till ändringar i Riksdagsordningen.

§ 32.

1. Den, som blifvit till riksdagsman vald, skall, första gången han efter valet till riksdag sig inställer, inför chefen för Justitiedepartementet, eller den Konungen i hans ställe förordnar, sin fullmakt till granskning uppvisa å den dag Riksdagen sammanträder eller, om riksdagsman senare sig inställer, så snart derefter ske kan. Denna granskning, som skall ske i närvaro af tre bland de af Riksdagen valde Fullmäktige i Riksbanken och tre bland Fullmäktige i Riksgäldskontoret, har till föremål att undersöka, huruvida fullmagterna blifvit i föreskrifven form utfärdade, och skall vid den riksdag, för hvilken nya val af begge Kamrarnas eller enderas samtliga ledamöter egt rum, vara inom tre dagar fulländad, men vid andra riksdagar samma dag, då fullmagterne uppvisas.

2. Hvardera Kammaren tillkommer dock sedan att pröfva behörigheten till riksdagsmannakallets utöfvande, ej mindre för sådana dess medlemmar, hvilkas fullmagter ej blifvit godkända, än äfven för dem, emot hvilka eljest, till följd af denna grundlag, anmärkning förekommer. Den, om hvars riksdagsmannarätt fråga är hos Kammare väckt, bibehåller emellertid sin befattning såsom ledamot i Kammaren, intill dess han blifvit dertill obehörig förklarad.

§ 65.

När i fråga om statsutgifter eller bevillning, eller angående reglemente för Riksbanken, dess inkomster och utgifter, eller angående Riksgäldskontorets styrelse och förvaltning, inkomster och utgifter, Kamrarne fatta stridiga beslut, som ej uppå vederbörligt utskotts förslag förvaras sammanjemkade, skola begge Kamrarne hvar för sig rösta om de olika beslut, hvori hvardera förut stannat; kommande den mening, som dervid erhåller de flesta ledamöters af båda Kamrarna sammanräknade röster, att gälla såsom Riksdagens beslut. För att vid

sådan omröstning förekomma lika antal röster, skall i Andra Kammaren afläggas och förseglas en sedel, hvilken, i händelse de öfrige sammanräknade rösterna utfalla lika, öppnas och afgör frågan. Är pluralitet redan vunnen, bör den aflagda sedeln ouppbruten genast förstöras.

§ 68.

Till följd af regeringsformens 96 § skall hvarje lagtima Riksdag förordna en för lagkunskap och utmärkt redlighet känd man att hafva tillsyn öfver lagarnas efterlefnad af domare och embetsmän samt att införa den Riksrätt, som i bemälda grundlags 102 § till dess inrättning och göromål beskrifves, eller vid andra vederbörliga domstolar, i laga ordning tilltala dem, som i sina embetens utöfning anses af veld, mannamån eller annan orsak hafva någon olaglighet begått eller underlåtit att sina embetspligter behörigen fullgöra.

Denne Riksdagens Justitieombudsman, hvilkens rättigheter och åligganden ytterligare så väl i regeringsformen som genom särskild instruktion utstakas, väljes af fyratioåtta för tillfället nämnde valmän, af hvilka hvardera Kammaren inom sig utser tjugofyra. Desse valmän, hvilka böra till valförrättningen sammanträda samma dag, då de blifvit utsedde, och ej må åtskiljas förr än valet är fulländadt, skola först samfäldt, medelst slutna sedlar, hvar för sig föreslå den man, som de anse böra komma under omröstning. Falla dervid rösterna till mer än hälften på en man, är han behörigen vald. Äro åter rösterna så delade mellan flera, att sådan pluralitet för någon icke eger rum, anställes ny omröstning med slutna sedlar till antagande af den, som de flesta rösterna erhållit, eller, om han icke antages, af den, som näst honom blifvit af de flesta kallad o. s. v. Skulle, sedan alla omröstningarne sålunda försiggått, likväl ingen hafva erhållit den här föreskrifna pluralitet, anställes ny omröstning öfver alla dem, som vid den första omröstningen blifvit satte i fråga; skolande den, som erhållit de flesta rösterna, anses behörigen vald.

Valmännen böra vid samma tillfälle, då Justitieombudsman utses, och på enahanda sätt, välja en man af de egenskaper, som hos denne embetsman erfordras, för att honom efterträda, i fall han, innan nästa lagtima Riksdag anställt nytt val af Justitieombudsman, skulle med döden afgå, samt att utöfva embetet under den tid Justitieombudsmannen kan vara af svår sjukdom eller annat laga förfall derifrån hindrad.

I händelse Justitieombudsmannen, under det Riksdag är församlad, afsäger sig förtroendet, eller med döden afgår, insätter Riksdagen genast i embetet den man, som blifvit till hans efterträdare utsedd.

Skulle Justitieombudsmannens utsedde efterträdare, under riksdag, afsäga sig det erhållna förtroendet eller i justitieombudsmansembetet insättas eller med döden afgå, utväljes på ofvan stadgade sätt en annan behörig man i hans ställe.

Inträffar något af dessa fall mellan riksdagarna, skall Riksdagens rätt härutinnan genom de af Riksdagen valde Fullmäktige i Riksbanken och Fullmäktige i Riksgäldskontoret utöfvas.

§ 71.

1. Hvarje lagtima Riksdag skall genom fyratioåtta valmän, af hvilka hvardera Kammaren inom sig utser tjugofyra, företaga det val af Fullmäktige i Riksbanken, hvarom i 72 § regeringsformen stadgas. Valet sker medelst slutna sedlar.

2. Genom samma valmän skola ock väljas Fullmäktige att, jemlikt särskildt reglemente, Riksgäldskontorets medel och tillhörigheter förvalta. Desse Fullmäktige skola vara sju; egande ordföranden afgörande röst, derest i frågor, som hos Fullmäktige komma under omröstning, rösterna för två skiljaktiga meningar utfalla lika. Valet sker medelst slutna sedlar sålunda, att först utses den, som bland Fullmäktige skall blifva ordförande, och sedan de öfrige sex; tillkommande Fullmäktige att sjelfve bland sig välja en vice ordförande, att föra ordet när hinder för ordföranden inträffar.

§ 73.

På samma gång och på lika sätt, som Fullmäktige och Revisorer enligt föregående två §§ utses, tillsättas jemväl suppleanter, att, vid inträffande förfall för dem, träda i deras ställe, nemligen för Fullmäktige i Riksbanken fyra, för Fullmäktige i Riksgäldskontoret tre och för hvarje års revisorer sex.

*Utdrag af protokollet öfver finansärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den
28 Februari 1890.*

Närvarande:

Hans Excellens Herr Statsministern Friherre ÅKERHJELM,
Statsråden: Friherre VON OTTER,
WENNERBERG,
Friherre PALMSTIERNA,
Friherre VON ESSEN,
Friherre ÅKERHJELM,
ÖSTERGREN,
GROLL,
WIKBLAD.

Chefen för Finansdepartementet, Statsrådet Friherre von Essen
anförde i underdånighet:

Genom nådigt beslut den 5 Oktober 1889 fann Eders Kongl.
Maj:t godt tillsätta en komité med uppdrag att utarbета förslag till
förändrad banklagstiftning i hufvudsaklig öfverensstämmelse med de
af mig till statsrådsprotokollet den 21 December 1888 angifna grunder
för bankväsendets ordnande. Dessa grunder, hvilka i det väsentliga
öfverensstämde med de åsigter, som den år 1881 af Eders Kongl. Maj:t
tillsatta bankkomité uttalat i sitt den 14 December 1883 afgifna un-
derdåniga betänkande, voro hufvudsakligen följande:

De enskilda bankernas sedelutgifningsrätt skulle öfverflyttas på
riksbanken, men en sådan öfverflyttning borde icke ega rum, utan att

i riksbankens organisation vidtoges sådana ändringar, att tillräckliga garantier vunnes för den måttfulla, bankmessiga och af politiska inflytelser oberörda förvaltning, som borde utmärka ett bankinstitut med den grannliga uppgiften att besörja landets hela sedelutgifning. Fördenskull borde riksbankens verksamhet inskränkas till vissa rörelsegrenar, lämpade för bankens nya uppgift, grunderna för bankens sedelutgifning och rörelse i allmänhet likasom för dess förvaltning fastställas genom lag, stiftad af Konung och Riksdag gemensamt, äfvensom åt Konungen beredas inflytande på bankens förvaltning. Öfvergången till ett sådant nytt banksystem borde emellertid ske med den största varsamhet för att icke åstadkomma olägenheter för den allmänna rörelsen; och jag förestälde mig, att denna öfvergång lämpligen skulle kunna ske sålunda, att de enskilda bankernas sedelutgifningsrätt vid 1893 års utgång, då de löpande oktrojerna gå till ända, begränsades inom ett belopp af 45 millioner kronor i enlighet med det af Eders Kongl. Maj:t år 1887 till Riksdagen afgifna förslag; att den sålunda begränsade sedelutgifningsrätten blefve de enskilda bankerna tillagd för ett bestämdt antal år, minst fem, dock med rätt för Eders Kongl. Maj:t att, derest vid utgången af den sålunda bestämda tiden den allmänna ekonomiska ställningen funnes vara sådan, att sedelutgifningsrättens fullständiga indragning icke kunde utan våda ega rum, medgifva ett eller annat års ytterligare uppskof med indragningen; samt att efter sedelutgifningsrättens upphörande de enskilda bankerna för att fortfarande blifva i tillfälle att å orter, dit riksbanken icke kunde antagas utsträcka sin verksamhet, betjena rörelsen genom afdelningskontor fånge under visst antal år af riksbanken åtnjuta försträckning, mot låg ränta, till ett för hvarje bank bestämdt belopp.

Komitén har nu fullgjort det densamma i nåder lemnade uppdrag, i det den till Finansdepartementet inlemnadt af motiv åtföljda och af komiterade enhälligt biträdda förslag till

lag för Sveriges riksbank;
 ändringar i regeringsformen och riksdagsordningen;
 ansvarighetslag för fullmäktige i Sveriges riksbank;
 ansvarighetslag för ledamöter i styrelserna vid Sveriges riksbanks afdelningskontor; och

lag angående indragning af enskilda bankers sedelutgifningsrätt.

Komitén har utan tvekan slutit sig till åsigten om lämpligheten af en enda sedelutgifvande bank. Beträffande villkoren för uppnående af detta mål och dervid först *riksbankens omorganisation* finner komitén det uppenbart, att, då man fordrar en särskild begränsning för hvarje sedelutgifvande banks verksamhet, denna fordran måste än kraf-

tigare göra sig gällande mot en bank, som får det ansvarsfulla värfvet att ensam ombesörja ett lands sedelutgifning. Myntväsendets upprätthållande, hvilket är en sådan banks främsta uppgift, ålägger den, enligt komiténs mening, att afstå från åtskilliga, med sedelemissionen icke rätt förenliga, om ock i och för sig fullt legitima rörelsegrenar; och då man åt denna enda bank öfverlemnade hela sedelutgifningen och sålunda på denna väg tillförsäkrat den en fullt tillräcklig vinst, kunde lagstiftningen ock utan tvekan uppdraga gränserna för dess verksamhet med hela den stränghet, som påkallades af denna dess främsta uppgift. En dylik bank borde sålunda hållas borta från alla egentliga förlags- och spekulationsaffärer eller i allmänhet från all sådan bankrörelse, vid hvilken de af banken utlemnade försträckningarne återvände till banken först efter en alltför lång eller alltför obestämd tid. Icke heller borde en bank, som genom den honom tillerkända rättighet att ensam utgifva sedlar erhållit den stora förmånen att af allmänheten upptaga räntefria lån, tillika bedriva inlåning mot räntegodtgörelse. Genom att afhålla sig från detta slags rörelse skulle banken frigöra sig från tvånget att behöfva uppsöka affärer för att kunna genom utlåning göra fruktbärande medel, å hvilka den sjelf skulle erlägga ränta; och en bank, som måste söka efter låntagare, löpte tydligtvis alltid större fara att råka ut för mindre goda sådana än den bank, som kunde i allt lugn vänta på, att affärer erbjödes honom, och bland dessa för sig utvälja de säkraste och mest passande.

Det skulle således i regel blifva riksbanken förbjudet att mot räntegodtgörelse emottaga penningar å deposition eller i löpande räkning; och vidare borde riksbankens utlåningsrörelse inskränkas till diskontering af affärsvexlar samt beviljande af lån på kortare tid eller på kort tids uppsägning mot pant af goda värdepapper eller af varor. Komitén har likväl bibehållit rätten för riksbanken att utlemna kassakreditiv på tolf månader samt lån mot förbindelser till återbetalning af minst en femtedel af beloppet hvar sjette månad, men har betecknat detta såsom en eftergift, betingad af hos oss rådande kreditbruk. Hvad särskildt beträffade de s. k. afbetalningslånen, ansåg komitén dem ega allt för djupa rötter i våra vanor och kanske äfven allt för väl motsvara några samhällsklassers, särskildt mindre jordbrukares och industriidkares, verkliga lånebehof för att kunna utan afsaknad eller böra utan tvingande skäl plötsligen indragas. Komitén har emellertid föreslagit, att afbetalningslånen, hvartill enligt gällande reglemente för riksbanken må användas högst 12 millioner kronor, sammanräknade ej finge öfverstiga 10 millioner kronor, samt att kassakreditiv skulle få beviljas endast mot pant af obligationer, aktier eller i fast egendom intecknade skuldebref.

Komitén framhåller i sammanhang härmed, att de verksamhetsfält, från hvilka riksbanken af anförda skäl borde utestängas, kunde och borde med så mycket större fördel bearbetas af de enskilda bankinrättningarne; och sålunda skulle mellan bankerna åstadkommas en arbetsfördelning, som borde lända till styrka för det hela samt vara till gagn både för riksbanken och de enskilda bankinstituten.

I fråga om *grunderna för riksbankens styrelse och förvaltning* erinrar komitén, att Sveriges riksbank vid jemförelse med andra europeiska centralbanker företer, åtminstone om man bortser från Norges bank, den egendomligheten, att landets representantförsamling ensam har beslutande rätt öfver dess förvaltning. Endast den inskränkning funnes i Riksdagens magt öfver banken, att en del föreskrifter, nemligen de som vore upptagna i lagen för Rikets Ständers bank den 1 Mars 1830, hade fått karaktären af civillag, till hvars ändring eller upphäfvande således fordrades samtycke äfven af Konungen. Dessa föreskrifter anginge bankens skyldighet att vid anfordran inlösa sina sedlar, förfarandet, om den vägrade detta, storleken af bankens grundfond och reservfond samt skyldigheten för banken att för hvarje månad och år offentliggöra öfversigter öfver sin ställning. Det förstnämnda och viktigaste af dessa stadganden eller om bankens skyldighet att inlösa sina sedlar med mynt vore dessutom upphöjdt till grundlagsbud, hvarjemte grundlagarne innehölle stadganden om antalet fullmäktige i riksbanken och sättet för deras väljande. Alla öfriga bestämmelser för riksbanken lemnades deremot af Riksdagen allena, och denna utsåge enväldigt bankens styrelse samt utfödade ensam tillsyn öfver dess förvaltning.

»Erfarenheten från gångna tider har» yttrar komitén vidare, »noggsamt lärt, att Riksdagen såsom riksbankens principal icke varit rätt egnad att skydda landets innevänares på myntvärdet beroende egendom och rätt och icke heller att åt bankens förvaltning i öfrigt gifva den kraft och den omsigt, som den nationela hushållningens utveckling och förkofran kräfde; och man bör väl akta sig att i den omsorgsfulla vård, Riksdagen under senare tider onekligen egnat riksbanken, se en garanti mot öfvergrepp för framtiden, ty det är icke under lugna, utan under oroliga tider, som lagstadgade formers lämplighet sättas på prof. Om man än numera icke behöfver befara så långt gående missgrepp i riksbankens förvaltning, som förflutna tider bevittnat och som ofta berott på bristande erfarenhet om villkoren för en sund bankrörelse, qvarstår i allt fall den påtagliga vådan deraf, att riksbanken är uteslutande beroende af en politisk riksförsamling, hvilken isynnerhet under upprörda tider kan komma att, med åsidosättande

af bankens och det allmännas intressen, använda banken till främjande af partisyften.»

Faran häraf har komitén velat i främsta rummet afvärja genom att i vida större utsträckning, än nu eger rum, gifva karaktären af lag, stiftad af både Konung och Riksdag, åt de stadganden, som normera riksbankens rörelse och förvaltning.

I en sådan lag borde först och främst inrymmas icke blott, såsom nu, bankens skyldighet att vid anfordran inlösa sina sedlar med guld, utan äfven bestämmelserna om metalliska kassans storlek och beskaffenhet, maximum för sedelutgifningen och de slag af valutor, som för densamma skulle tjena till betäckning. Om icke äfven åt dessa senare föreskrifter bereddeshelldes civillags helgd, kunde budet om riksbankens skyldighet att inlösa sina sedlar blifva illusoriskt. Då nemligen föreskrifterna om villkoren och gränserna för sedelutgifningsrätten när som helst kunde af Riksdagen ensam ändras, kunde under vissa förhållanden frestelsen till en för stor sedelutgifning blifva så stark, att klokhetens och försigtighetens gräns öfverskredes och den lagstadgade skyldigheten att vid anfordran inlösa sedlarne icke längre kunde fullgöras.

En lag för riksbanken borde vidare upptaga grunderna för bankens utlånings- och inlåningsrörelse samt för dess öfriga verksamhet äfvensom innehålla de konstitutiva bestämmelserna i fråga om bankens styrelse. Det vore nemligen lätt insedt, att en klok och förtänksam nation icke borde åt ett bankinstitut, öfver hvars hela organisation och verksamhet en tillfällig Riksdagens majoritet egde makt att utan ansvarighet besluta, öfverlemna den viktiga och grannliga uppgiften icke allenast att genom sina sedlar förmedla hela landets penningomsättning, utan äfven att vara främsta stödet för dess ekonomiska lif.

De detaljerade föreskrifter, som derutöfver tid efter annan kunde befinnas erforderliga för att närmare reglera riksbankens verksamhet, vore det deremot lämpligt att, likasom hittills, meddela i ett särskildt, af Riksdagen utfärdadt reglemente, å hvilket dock den fordran naturligen måste uppställas, att det icke finge strida mot de i sjelfva lagen för riksbanken gifna bestämmelser.

Då komitén på anförda skäl, som synas mig väl grundade, icke velat upptaga det af 1881 års komité framställda förslag om enskilde delegares inrymmande i riksbanken, utan bibehållit riksbankens karaktär af uteslutande statsbank, har komitén ansett det vara så mycket mera angeläget, att förändrade bestämmelser komma till stånd i fråga om tillsättningen af riksbankens styrelse.

»Allvarliga hafva», yttrar komitén, »de anmärkningar varit, som

framstälts mot det nuvarande sättet härför, och det kan icke med fog förnekas, att desamma i hufvudsak äro berättigade. Redan den omständigheten att fullmäktige utses för endast ett år, hvarigenom det kan inträffa, att hela styrelsen af skäl, som äro främmande för riksbankens intressen, på en gång aflägsnas, innebär en våda, som ökas i samma mån bankens uppgift vidgas. Faran af dessa årliga val framträder ännu tydligare vid tanken på sjelfva valsättet, ty det kan ju mycket väl inträffa, att de valmän, som hvardera kammaren utser för val af fullmäktige, stå stridiga emot hvarandra och att sammansättningen af bankstyrelsen i dess helhet sålunda blifver beroende på lottkastning.»

För att förebygga en dylik våldsam rubbning i riksbankens styrelse har komitén upptagit det flera gånger förut väckta förslaget, att fullmäktige i riksbanken skola utses för tre år, dock så att en tredjedel af dem årligen underkastas omval.

»Men det är», fortsätter komitén, »icke mindre otillfredsställande, att Riksdagen ensam tillsätter riksbankens styrelse. Häremot tala redan de skäl, som blifvit anförda mot Riksdagens envælde i fråga om lagbestämmelser för riksbanken, och dessa skäl äro här än mera påtagliga, då det ju ligger i sakens natur, att man icke hos en politisk riksförsamling kan under alla förhållanden påräkna den oväld och den frihet från politisk hänsyn, som vid val af en centralbanks styrelse böra göra sig gällande.

Om det ock härvid kan erinras, att Riksdagen, åtminstone under de senare årtiondena, med omsorg bevarat kontinuiteten i riksbankens styrelse, må det dock icke förbises, att ansatser till ett motsatt förfaringssätt, hvilka tillräckligt visa önskvärdheten af en förändring, ingalunda uteblifvit.

Kan det således icke anses för det allmänna betryggande, att Riksdagen allena fortfarande utser riksbankens styrelse, och lemnar man åsido tanken på enskilde delegares upptagande i riksbanken, är det uppenbarligen åt regeringsmagten, man bör inrymma befogenhet att med Riksdagen deltaga i tillsättande af denna styrelse.

Denna fordran frångår för öfrigt redan med bjudande konsekvens af bankens egen art. Är nemligen inom staten regeringen i allmänhet ansvarig för hela förvaltningens gång; är riksbanken och skall den enligt komiténs förslag förblifva en statsinstitution; skall dess verksamhet regelbindas af lag, som stiftas af Konung och Riksdag gemensamt; och är slutligen redan nu genom den jemväl af komitén upptagna bestämmelsen i 2 § af 1830 års banklag stadgadt, att, om riksbanken blifver oförmögen att uppfylla sina förbindelser, hvilket i

de flesta fall måste antagas härflyta af styrelsens förvållande, det är Konungen, som har att vidtaga nödiga åtgärder för upprätthållandet af det allmänna förtroendet och för bankens återupprättande, — så fordrar oemotsägligen följdriktigheten, att Konungen ej uteslutes från inflytande på tillsättningen af riksbankens styrelse. Denna fordran blifver oafvislig, då riksbanken för framtiden skall, i egenskap af en med hela sedelutgifningsrätten utrustad, verklig centralbank, blifva bäraren af hela vårt penningeväsende. Det kan ej vara riktigt, att, då banken är en statsbank och då regeringen i vårt land eljest har på det ekonomiska området så stor befogenhet och så vidsträckt ansvar, regeringsmagten skall hållas utestängd från en punkt af statsmaskineriet, så vigtig, att, om den råkar i olag, deraf följer en ögonblicklig förklamation af landets hela ekonomiska lif.

Men det inflytande på sammansättningen af riksbankens styrelse, som således bör inrymmas åt Konungen, skulle, i komiténs tanke, blifva vida mer ett sken, en formsak, än en verklighet, om det inskränktes till hvad förut varit ifrågasatt, eller rätt för Konungen att utse *en* ledamot i styrelsen. Äfven om denna ledamot i och med den kungliga utnämningen gjordes sjelfskrifven att vid styrelsens förhandlingar föra ordet, vore dermed tydligtvis snarare sörjdt för hans yttre ställning än för hans verkliga inflytande. Vald icke af styrelsen sjelf, icke heller af dem, hvilka den öfriga styrelsen måste betrakta såsom sina egentliga principaler, skulle en sådan ordförande, isolerad och stäld på annan fullmagsgrund än styrelsen i öfrigt, lätteligen känna sig sjelf och af öfriga styrelseledamöter betraktas såsom en främling, hvilken man därför så vidt möjligt hölle utanför den egentliga bankförvaltningen.»

Såsom den lämpligaste anordningen i detta afseende har komitén därför föreslagit, att åt Konungen lemnas att utse en tredjedel af bankstyrelsen, under det att öfriga två tredjedelar utses af Riksdagen. Samtliga styrelseledamöter, oberoende af huruvida de utsetts af Konungen eller af Riksdagen, skulle sinsemellan vara fullt likställda och ega att gemensamt inom sig uppsöka och utvälja de krafter, de ansåge dugligast att på ordförande- och direktörsplatserna sättas i spetsen för bankförvaltningen. Endast så kunde man, enligt komiténs mening, få dessa från olika håll insatta element att sammansmälta till verklig enhet; endast så kunde man bibehålla Riksdagens förherskande magtställning inom banken och på samma gång likväl lemna statens öfverhufvud, Konungen, ett lämpligen afvägdt inflytande på statens bank, der detta inflytande säkerligen skulle dels tillföra bankstyrelsen ett värdefullt tillskott af bankinsigter och bankerfarenhet, dels ock be-

trygga kontinuiteten, om under politiskt upprörda tider de af Riksdagen valda ledamöterna någon gång skulle komma att allt för snabbt vexla.

Det antal fullmäktige Riksdagen enligt komiténs förslag hade att utse skulle blifva i det närmaste detsamma som för närvarande. Komitén har nemligen ansett, att riksbankens fullmäktige för framtiden borde blifva nio, af hvilka således Riksdagen skulle förordna sex och Konungen tre. Då emellertid de i 50, 98 och 109 §§ regeringsformen samt i 32 och 68 §§ riksdagsordningen åt fullmäktige i riksbanken och i riksgäldskontoret gifna uppdrag enligt sin natur icke borde eller kunde tillkomma jemväl de af Eders Kongl. Maj:t förordnade fullmäktige i riksbanken, men någon anledning icke funnes att utesluta de af Riksdagen utsedde fullmäktige i riksbanken från dessa funktioner, har komitén föreslagit en sådan förändring i lydelsen af nämnda §§, att endast de af *Riksdagen* utsedde fullmäktige i riksbanken skulle jemte fullmäktige i riksgäldskontoret utöfva ifrågavarande uppdrag.

Fullmäktige skulle årligen bland sig utse ordförande och vice ordförande. Den dagliga förvaltningen skulle handhafvas af fyra deputerade, bestående af en af fullmäktige inom sig tillsatt direktör och en vice direktör samt två andra fullmäktige.

Den nuvarande anordningen i afseende å ärendenas föredragning och beredning samt handhafvandet af de löpande göromålen har komitén icke funnit tillfredsställande, då den lätteligen kunde föranleda och väl äfven under vissa tider föranlett slitningar mellan de två jemnstälde deputerade, som hade dessa göromål sig anförtrödda. Häraf måste, enligt komiténs mening, banken blifva lidaude, då ju för hvarje affär och icke minst för en stor bank enhet i ledningen vore af synnerlig vigt; och det vore uppenbarligen just för att ernå en sådan enhet och sammanhållning, som alla våra enskilda bankinstitut, likasom utlandets banker, satt i spetsen för förvaltningen *en* person, hvilken i sin hand samlar och sammanhåller alla de olika trådarne från de skilda förvaltningsgrenarne samt bär ansvaret för rörelsens jemna och ostörda gång. Komitén anser en reform i denna riktning nyttig och tidsenlig och har därför föreslagit, att för riksbanken skall utses en direktör, som handhafver de löpande förvaltningsbestyren och särskildt har sig anförtrödt att verkställa köp och försäljning af utländska vexlar. Derjemte skulle tillsättas en vice direktör att biträda direktören och, vid ledighet eller förfall för denne, träda i hans ställe. Direktören och vice direktören, hvilka närmast skulle motsvara de nuvarande två deputerade, komme att, såsom förut nämnts, tillhöra kretsen af de af komitén föreslagna fyra deputerade, hvilken benämning ansetts lämpligen

kunna begagnas för ledamöterna i styrelsen för den dagliga förvaltningen.

För fullmäktige skulle finnas tre suppleanter, utsedde för ett år i sender, en af Konungen och två af Riksdagen. Desse suppleanter skulle inkallas i tjänstgöring i den ordning fullmäktige genom lottning dem emellan bestämt.

Enligt komiténs mening bör *indragningen af den enskilda sedelutgifningsrätten* kunna vara förd till slut tio år efter utgången af de nu löpande oktrojerna samt redan under nämnda tid väsentliga begränsningar af denna sedelutgifningsrätt ega rum.

Såväl för de enskilda bankerna sjelfva som för de ekonomiska förhållandena i landet anser komitén det vara bättre, att öfvergångsperioden från början bestämdt begränsas, äfven om den då skulle göras något längre, än att den sättes kortare och i stället åt Konungen lemnas öppet att medgifva en ytterligare utsträckning deraf. De enskilda bankerna skulle i senare fallet möjligen, i förhoppning på ett dylikt uppskof, underlåta att förbereda sig på sedelutgifningsrättens slutliga upphörande; och om detta uppskof sedermera icke beviljades, blefve måhända svårigheterna för bankerna och deras låntagare större, än de eljest behöft blifva. I hvarje fall skulle en dylik dispensrätt medföra ett osäkerhetstillstånd, för hvilket landets penningväsen icke torde böra utsättas.

Komitén erinrar, att den sedelutgifningsrätt, som enligt Kongl. kungörelsen den 12 Juni 1874 tillkommer de enskilda bankerna, aldrig ens närmelsevis till fullo begagnats och således vore större, än af behovet påkallades. Så hade under åren 1883—1888 de enskilda bankernas sedelutgifningsrätt vexlat mellan 75,3 och 70,2 millioner kronor, under det att deras utelöpande sedlar under samma tidsperiod utgjort högst 56,7 och lägst 43,7 millioner kronor.

Medeltalet af de enskilda bankernas utelöpande sedlar utgjorde under åren 1878—1882 ett belopp af 48,2 millioner och under åren 1881—1885 af 50,6 millioner kronor; under åren 1886, 1887 och 1888 var det respektive 47,9, 47,4 och 51,5 millioner kronor.

Med hänsyn till den af de enskilda bankerna under de senare åren sålunda begagnade sedelutgifningsrätt har komitén föreslagit, att efter 1893 års utgång, då nu löpande oktrojer gå till ända, de enskilda bankerna icke må medgifvas att tillhoppa utgifva högre belopp sedlar än 50 millioner kronor.

Om den föreslagna öfvergångstiden verkligen skulle motsvara sin bestämmelse, kunde det dock icke vara tillfyllest att endast meddela föreskrifter, som vid dess början begränsade de enskilda bankernas sedelutgifningsrätt. I sådant fall skulle denna rätt vara lika stor och till-

äfventyrs i samma utsträckning begagnad vid öfvergångstidens slut som vid dess början. För att förebygga detta syntes det vara både för bankerna sjelfva och den allmänna rörelsen tryggast att i lag föreskrifva en ytterligare minskning af sedelutgifningsrätten under öfvergångstiden.

Komitén har fördenskuil föreslagit, att, utom det att gränsen för sedelutgifningsrätten vid öfvergångstidens början sättes till 50 millioner kronor, denna gräns efter fem års förlopp ytterligare inskränkes, så att sedelutgifningsrätten minskas till hälften eller 25 millioner kronor för att efter ytterligare fem år helt och hållet upphöra.

Såsom ett medel att förebygga de rubbningar i allmänna rörelsen, som tilläfventyrs kunde blifva en följd af indragningen utaf de enskilda bankernas sedlar, har komitén upptagit ett inom Riksdagen förut väckt förslag att bevilja dessa banker rätt att i riksbanken rediskontera af dem öfvertagna vexlar. En dylik rediskonteringsrätt innebure för de enskilda bankerna den förmånen, att de icke behöfde hafva alla de af dem diskonterade vexlarne liggande i sina portföljer till förfallotiden, utan egde tillfälle att derförut förvandla dem i gångbart mynt, hvarigenom de således i sina vaxelporiföljer skulle erhålla en pålitlig kassareserv.

Men äfven för riksbanken borde en sådan rediskontering vara välkommen. Riksbanken finge derigenom tillfälle att i allmänna rörelsen sprida sina sedlar mot erhållande af sådana papper, som vore mer än andra passande för en sedelutgifvande centralbank; och då härtill komme, att de enskilda bankernas indorso tryggade riksbanken för hvarje förlust å dessa vexlar, syntes fullgoda skäl tala för, att ett billigare diskonto än det eljest gällande borde tillämpas vid denna rediskontering.

Komitén har derfor föreslagit, dels att åt de enskilda bankerna må i lag inrymmas formlig rätt att under öfvergångstiden rediskontera vexlar i riksbanken, dels ock att diskontot härvid icke må utgöra mer än två tredjedelar af det diskonto, som vid de särskilda tillfällen, då rediskontering kommer i fråga, eljest är i riksbanken gällande.

En dylik rediskonteringsskyldighet kunde dock icke utan våda för riksbanken utsträckas alltför långt, isynnerhet om den skulle ega rum på förmånligare vilkor än annan diskontering. Först och främst borde härvid gälla, att rediskonteringsrätten icke afsåge andra vexlar, än dem riksbanken eljest egde i sin rörelse mottaga. De finge derfor icke vara dragna på längre tid än sex månader och skulle vara af den beskaffenhet, att de kunde anses grunda sig på verkliga handelsaffärer. Det vore dock endast ur dessa båda synpunkter, likasom i

fråga om vextlarnes formella giltighet, en pröfningsrätt skulle tillkomma riksbanken, enär den enskilda bankens indorso borde göra hvarje pröfning af vextelgäldenärernas soliditet obehöflig.

Vidare kunde det naturligtvis icke sättas i fråga, att vextlar till huru högt belopp som helst skulle få rediskonteras mot ett så lågt diskonto som det förenämnda. Då denna förmån borde ställas i närmaste samband med den tjänst, de enskilda bankerna lemnade riksbanken genom att sprida dess sedlar i stället för sina egna, hade man i den sedelutgifningsrätt, hvaraf de underlåte att begagna sig eller som under oktrojtiden dem fråntoges, lämplig grund, hvarefter storleken af denna rediskonteringsrätt borde bestämmas. Komiténs förslag innehåller därför, att det vextelbelopp, enskild bank skulle ega att mot ofvannämnda låga diskonto hafva på en gång rediskonteradt i riksbanken, finge under de fem första åren af den nya oktrojtiden, eller under åren 1894—1898, icke öfverstiga bankens enligt senaste officiella månadsrapport öfver bankernas ställning obegagnade sedelutgifningsrätt samt under de återstående fem åren af oktrojtiden, eller åren 1899—1903, ej utgöra högre summa, än som motsvarade den sedelutgifningsrätt, banken gått förlustig genom stadgandet, att dess rätt att utgifva sedlar från och med år 1899 skulle nedsättas till hälften mot hvad den förut varit.

Den rediskonteringsrätt i riksbanken, komitén för de enskilda bankerna föreslagit, såsom påkallad af inskränkningen i deras sedelutgifning, ansågs dock icke vara tillräcklig att förmå bankerna att frivilligt afstå större eller mindre del af sin sedelutgifningsrätt, åtminstone icke under de fem senare åren af öfvergångstiden, då rediskonteringsrätten vore på förhand en gång för alla till sin storlek bestämd. Ansåge man med rätta en dylik frivillig afsägelse af sedelutgifningsrätten önskvärd för att landets penningväsen så fort som möjligt ordnades på grundvalen af en enda sedelutgifvande bank, borde en billig kassatillgång i riksbanken ytterligare beredas de enskilda bankerna, för den händelse och i den mån de frivilligt afstode från denna sin rätt. I sådant syfte har komitén föreslagit, att enskild bank, som efter 1898 års slut vill helt och hållet eller delvis afstå från sin då återstående sedelutgifningsrätt, må ega att hos riksbanken erhålla kassakreditiv till storleken motsvarande den sedelutgifning, banken sålunda afsäger sig, och mot villkor att räntan för medel, som å detta kreditiv uttagas, icke får utgöra mer än högst två procent för år, äfvensom att kreditivavgift icke påføres. Dessa kreditiv, som sålunda skulle utgöra ett medel för riksbanken att likasom lösa till sig den enskilda sedelutgifningsrätten, blefve således i viss mån jemförliga med de vextlings-

förskott af riksbanken, som bereddes de enskilda bankerna vid den år 1879 skedda indragningen af deras femkronesedlar.

På det att de enskilda bankerna lättare må blifva i tillfälle att ställa den säkerhet, som för dylika kreditiv kan pröfvas nödig, är ock föreslaget, att bankerna, då deras sedelutgifningsrätt nedsättes till hälften mot förut, eller vid 1898 års utgång, äfven skola vara berättigade att utfå hälften af deras i allmänt förvar nedsatta grundfondshypotek.

Beträffande formen för bestämmelserna om den enskilda sedelutgifningsrättens indragning och de föreslagna lättnaderna under öfvergångstiden har komitén inrymt desamma i en särskild författning, som skulle erhålla karaktären af lag, stiftad af Konung och Riksdag gemensamt. I de afseenden, der denna lag lemnade särskilda föreskrifter, blefve de stadganden i Kongl. kungörelsen den 12 Juni 1874 angående enskilda sedelutgifvande banker, som icke öfverensstämde med dessa nya föreskrifter, naturligtvis kraftlösa. Det följde således af sig sjelft, att bestämmelserna i nämnda kungörelse om sedelutgifningsrättens omfattning skulle lida den inskränkning, som påkallades af de nya stadgandena om sedelutgifningens storlek. Det vore ock gifvet, att bestämmelsen i 1874 års kungörelse, att Konungen egde indraga de enskilda bankernas sedlar å tio kronor, icke vidare kunde komma att tillämpas, då ju nya gränser för den enskilda sedelutgifningen vore i den särskilda lagen noga uppdragna. En uttrycklig ändring af 1874 års kungörelse i denna del ansågs emellertid icke vara behöflig, och en ändring i öfriga delar borde enligt komiténs mening äfven kunna undvikas.

Komitén har nemligen utgått derifrån, att de enskilda bankerna äfven under den öfvergångstid, hvarom här är fråga, skulle fortleva på grundvalen af 1874 års kungörelse jemte den föreslagna författningen om sedelutgifningens begränsning, enär det icke kunde anses behöfligt eller ens lämpligt att för en kortare öfvergångstid vidtaga några genomgripande förändringar i grunderna för de enskilda bankernas verksamhet. Sedan deras sedelutgifningsrätt upphört, syntes icke något skäl förefinnas att behandla dessa banker annorlunda än vanliga aktiebanker; och de komme väl äfven enligt komiténs förmenande att, för så vidt de fortsatte sin verksamhet, ombilda sig till bankaktiebolag enligt lagen af den 19 November 1886, hvarigenom en särskild lagstiftning för dem då icke längre blefve af nöden.

Till det hufvudsakliga af hvad komitén föreslagit och som icke i mycket afviker från de åsikter jag, såsom ofvan är nämnt, i frågan uttalat, kan jag ansluta mig.

Det har med rätta blifvit sagdt, att ett på solida grunder hvilande

enbankssystem framför det i Sverige nu rådande systemet med flera sedelutgifvande banker erbjuder fördelarne af större visshet om sedelmyntets inlösbarhet, ökad trygghet för sedelemissionens behöriga begränsning samt mera fasthet och kraft i farliga tider. Men dessa fördelar blifva en verklighet endast under förutsättning att den bank, som får sedelemissionen sig anförtrödd, organiseras så, att den blir skickad att uppbära denna viktiga uppgift, och att Sveriges riksbank med sin nuvarande organisation icke är härtill egnad, har komitén tydligen visat. Hvad komitén föreslagit i afseende å sättet för utseende af riksbankens styrelse, begränsning af bankens verksamhet samt fastställande af grunderna för bankens organisation, rörelse och förvaltning i lag, stiftad af Konung och Riksdag gemensamt, synes mig oundgängligen krävas, för så vidt en förändring af vårt banksystem i angifna riktning må kunna ega rum.

Då de fullmäktige i riksbanken, hvilka komme att af Eders Kongl. Maj:t förordnas, enligt föreliggande förslag ej skulle deltaga i utförandet af de uppdrag, hvilka enligt 50, 98 och 109 §§ regeringsformen samt 32 och 68 §§ riksdagsordningen åligga fullmäktige i riksbanken och fullmäktige i riksgäldskontoret gemensamt, blir väl häraf en följd, att vid ifrågavarande ärendens behandling riksgäldskontoret kan komma att representeras af sju, men riksbanken endast af sex ledamöter, under det att, å andra sidan, vid sådana gemensamma sammanträden, som föranledas af de fullmäktige i de båda verken af Riksdagen särskildt gifna, i grundlagarne icke omförmälda uppdrag, såsom utseende af styrelseledamot i Göta kanalbolag, förvaltning af byggnadsfonden för riksdags- och riksbankshus m. m., och i hvilka intet hinder finnes för samtliga fullmäktige i riksbanken att deltaga, riksbanken kan komma att företrädas af nio, men riksgäldskontoret endast af sju ledamöter. Men då vid ifrågavarande ärendens handläggning fråga ej är om något riksbankens eller riksgäldskontorets särskilda intresse, utan fullmäktige i de båda verken hafva dessa uppdrag sig anförtrödda endast i sin allmänna egenskap af Riksdagens utsedde förtroendemän, torde någon verklig olägenhet ej kunna vara att befara af det vid vissa tillfällen möjligen olika antalet fullmäktige från hvarterdera verket.

Skulle emellertid Riksdagen hysa en motsatt åsigt eller finna någon oegentlighet ligga i det anmärkta förhållandet, står det naturligtvis Riksdagen öppet att i de reglementen, Riksdagen för riksbanken och riksgäldskontoret utfärdar, föreskrifva, att ett lika antal fullmäktige från hvarterdera verket skall närvara vid behandling af de utaf Riksdagen fullmäktige gemensamt gifna uppdrag, i hvilket afseende

jag tillåter mig erinra om det nu gällande reglementsstadgandet, att vid fullmäktiges i banken och riksgäldskontoret gemensamma sammanträden böra, så vidt beslut skall kunna fattas, fem af fullmäktige i hvarterdera verket vara tillstädes. I fråga åter om de gemensamma uppdrag, hvilka på grund af regeringsformens och riksdagsordningens föreskrifter åligga fullmäktige, skulle ett motsvarande stadgande, om det funnes behöfligt, få sin plats i grundlagarne, men då jag af skäl, som här ofvan antydts, för min del ej funnit upptagandet i Eders Kongl. Maj:ts förslag af en dylik, enligt sakens natur närmast på Riksdagens åtgärd beroende bestämmelse erforderligt, har jag ansett mig endast böra härmed fästa uppmärksamheten på förhållandet.

I afseende å vissa andra detaljer af de föreliggande förslagen synas mig några jemkningar böra ske.

Så har komitén i 72 § regeringsformen bibehållit den nuvarande bestämmelsen, att riksbanken förblifver under Riksdagens "garanti och vård", och motsvarande bestämmelse är införd i 1 § af förslaget till lag för Sveriges riksbank. Då emellertid Eders Kongl. Maj:t enligt förslaget skulle tillsätta en del af riksbankens styrelse och riksbanken, såsom just i nämnda grundlagsparagraf angifves, skulle förvaltas enligt lag, stiftad af Eders Kongl. Maj:t och Riksdagen gemensamt, komme riksbanken icke längre att stå uteslutande under Riksdagens vård. Orden »och vård» synas därför böra, såsom mindre egentliga och i allt fall obehöfliga, uteslutas i nämnda två lagrum.

Åt lagen för Sveriges riksbank har komitén velat bereda civillags natur genom införande i 72 § regeringsformen af den bestämmelse, att lagen skall stiftas i den ordning 87 § 1 mom. regeringsformen stadgar. Häraf skulle blifva en följd, att högsta domstolens yttrande måste äskas icke blott vid lagens stiftande, utan ock vid hvarje förändring, som i densamma kan finnas erforderlig. Men om ock, vid det förhållande att lagen för rikets ständers bank den 1 Mars 1830, som genom den nya lagen komme att upphävas, är tillagd allmän civillags natur, högsta domstolen lär böra yttra sig, innan nådig proposition angående den nya lagen förelägges Riksdagen, synes det mig så mycket mindre lämpligt att fastslå, det högsta domstolen måste vid en hvar ändring af lagen höras, som i densamma förekomma åtskilliga reglementariska föreskrifter, uti hvilka ändring visserligen bör kunna ske utan att högsta domstolens yttrande infordras. Det synes mig därför lämpligare, att, i öfverensstämmelse med mitt förenämnda uttalande till statsrådsprotokollet, ifrågavarande grundlagsbestämmelse endast kommer att innehålla, det lagen för Sveriges

riksbank skall stiftas af Konung och Riksdag gemensamt, hvarigenom full säkerhet mot häftiga rubbningar i densamma synes vara vunnen.

Såsom jag förut nämnt, skulle enligt förslaget (72 § regeringsformen och 29 § lagen för Sveriges riksbank) för fullmäktige finnas tre suppleanter, utsedde för ett år i sender, en af Eders Kongl. Maj:t och två af Riksdagen. Suppleanterne skulle inkallas i den ordning, fullmäktige genom lottning dem emellan bestämt, hvarigenom således kunde inträffa, att den af Eders Kongl. Maj:t utsedde suppleant komme att tjänstgöra för någon af de utaf Riksdagen valde fullmäktige och tvärtom. Häremot måste jag erinra, att riksbankens styrelse sålunda kunde komma att tidtals utgöras af ända till åtta af Riksdagen valde och endast en af Eders Kongl. Maj:t utsedd ledamot eller af fyra utaf Eders Kongl. Maj:t utsedde och fem af Riksdagen valde medlemmar, hvarigenom proportionen mellan de olika elementen inom styrelsen skulle blifva allt för mycket förändrad. Och detta skulle särskildt verka störande vid de förutnämnda i grundlagarne bestämda sammanträdena med fullmäktige i riksgäldskontoret, enär genom nämnda bestämmelse angående suppleanterne riksbankens fullmäktige, som redan under vanliga förhållanden skulle vid dessa sammanträden utgöras af endast sex mot sju fullmäktige i riksgäldskontoret, skulle kunna komma att representeras af endast fem personer, men också möjligen af ända till åtta. Jag anser därför lämpligare, att de af Eders Kongl. Maj:t utsedde ledamöterna vid förfall ersättas af suppleant, utsedd af Eders Kongl. Maj:t, och likaledes de af Riksdagen valde fullmäktige af någon bland de utaf Riksdagen utsedde suppleanter. Men med en sådan anordning måste ock antalet suppleanter ökas och torde då lämpligen böra utgöra sex, nemligen två utsedde af Eders Kongl. Maj:t och fyra af Riksdagen.

Vidare kan jag icke biträda komiténs förslag (36 § i lagen för riksbanken) att bland direktörens åligganden särskildt upptaga köp och försäljning af utländska vexlar. En sådan bestämmelse skulle nemligen medföra den olägenhet, att en person, som i öfrigt vore väl kvalificerad för direktörsbefattningen, utestängdes derifrån därför, att han saknade tillräcklig erfarenhet i utländska vaxelaffärer, hvilka ju i sådant fall skulle kunna anförtros åt vice direktören.

De enskilda bankernas syndikat, som lemnats tillfälle att yttra sig i frågan, har framställt betänkligheter deremot, att vid utgången af år 1903 skulle upphöra icke blott de enskilda bankernas sedelutgifningsrätt och de kreditiv, hvarmed denna sedelutgifningsrätt må, helt eller delvis, vara dessförrinnan aflöst, utan ock den enskilda bankerna medgifna rätt till rediskontering i riksbanken, hvari-

genom de medel, hvarmed de enskilda bankerna betjenade allmänheten, kunde komma att på en gång minskas med ända till 50 miljoner kronor. Jag kan så mycket mindre frångå dessa betänkligheter ett visst berättigande, som jag i mitt förenämnda anförande till statsrådsprotokollet antydde såsom en lämplig lättnad för de enskilda bankerna, att dem bereddes en billig kredit i riksbanken för någon tid efter upphörande af deras sedelutgifningsrätt. Men då, under det jag antog öfvergångstiden möjligen kunna begränsas till fem år efter nu löpande oktrojers utgång, komitén utsträckt denna tid till tio år, hvarunder ju en omtänksam bankstyrelse har tillräckligt rådrum att småningom förbereda sig för de förändrade förhållanden, som der efter skola inträda; då rediskontering i riksbanken, om ock icke till så väsentligen reduceradt diskonto som förslaget innehåller, utan tvifvel blefve bankerna öppen äfven efter 1903, utan att en uttrycklig rättighet härtill fastställes; och då slutligen upphäfvandet af riksbankens inlåning mot ränta måste antagas föranleda dertill, att medel, som nu mot ränta innestå hos riksbanken, leta sig till de enskilda bankinrättningarne, hvilkas förmåga att med försträckningar betjena allmänheten härigenom ökas, har jag funnit någon utsträckning utöfver öfvergångstiden af de förmåner, förslaget under denna tid inrymmer åt de enskilda bankerna, icke vara af behovet påkallad.

Deremot synes mig ett annat af syndikatet framburet önskningsmål mycket behjertansvärdt. Under framhållande af de olägenheter, som de under senare tider meddelade korta oktrojerna och det deraf förorsakade osäkerhetstillstånd vålla de enskilda bankerna, hemställer nemligen syndikatet, att, äfven om föreliggande förslag icke skulle blifva lag, de enskilda bankerna må åter beviljas tioåriga oktrojer. Anledningen till de korta oktrojerna, som allt ifrån början af 1880-talet meddelats, har uteslutande varit den, att man velat undanrödja hindren för en snar tillämpning af den förändrade banklagstiftning, som stått på dagordningen. Men om i likhet med föregående förslag äfven det nu föreliggande faller, torde man vara berättigad deraf draga den slutsats, att den allmänna meningen i landet ännu icke är mogen för öfvergången till ett centralbankssystem och att derföre frågan härom lämpligen bör under några år hvilas; och vid sådant förhållande lär anledning icke förefinnas att beröfva vårt enskilda bankväsende den stadga och trygghet, de för något längre tid meddelade oktrojerna utan tvifvel medföra.

Under förutsättning att de af komitéen framlagda förslag till grundlagsändringar, med de jemkningar jag nu angifvit såsom erforderliga, af Eders Kongl. Maj:t godkännas och blifva vid innevarande riksdag antagna att hvilas till nästa års riksdag, så att möjlighet derigenom

beredes, att de då varda upphöjda till lag, är jag sinnad tillstyrka Eders Kongl. Maj:t att till 1891 års riksmöte aflåta proposition om förändrad banklagstiftning i hufvudsaklig öfverensstämmelse med öfriga af komitén afgifna förslag med de förändringar jag antydt; och hemställer jag derföre i underdånighet, att Eders Kongl. Maj:t tacktes uppdraga åt chefen för Justitiedepartementet att låta utarbета förslag till grundlagsändringar i ofvan omförmälda syftning.

Hvad departementschefen sålunda hemstält, deruti statsrådets öfriga ledamöter instämde, behagade Hans Maj:t Konungen bifalla; och skulle utdrag af protokollet angående detta ärende till Justitiedepartementet expedieras.

Ex protocollo:

G. Louis De Geer.

*Utdrag af protokollet öfver justitiedepartementsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott
Fredagen den 7 Mars 1890.*

Närvarande:

Hans Excellens Herr Statsministern Friherre ÅKERHIELM,
Hans Excellens Herr Ministern för utrikes ärendena Grefve LEWENHAUPT,
Statsråden: Friherre VON OTTER,
WENNERBERG,
Friherre PALMSTIERNÄ,
Friherre VON ESSEN,
Friherre ÅKERHIELM,
ÖSTERGREN,
GROLL,
WIKBLAD.

Departementschefen, Statsrådet Östergren anförde i underdånighet:
Den af Eders Kongl. Maj:t under den 5 Oktober 1889 för utarbetande af förslag till förändrad banklagstiftning i nåder tillsatta komité har i sitt den 30 sistlidne Januari afgifna betänkande framlagt förslag till åtskilliga, af de utaf komitén förordade grunder för banklagstiftningens ordnande påkallade ändringar i Regeringsformen och Riksdagsordningen. Då komiténs omförmälda betänkande den 28 i nästlidne månad på föredragning af chefen för Finansdepartementet inför Eders Kongl. Maj:t anmälades, ansåg föredragande departementschefen, som i hufvudsak biträdde komiténs förslag till grundlagsändringar, samma förslag likväl böra i vissa af honom närmare angifna afseenden undergå jemkning; och förklarade sig vidare departementschefen, under förutsättning att de af komitén framlagda förslag till grundlagsändringar med de jemkningar, departementschefen angifvit såsom erforderliga, af Eders Kongl. Maj:t godkändes och blefve vid innevarande riksdag antagna att hvila till nästa års riksdag, vara sinnad tillstyrka Eders Kongl. Maj:t

att till 1891 års riksmöte aflåta proposition om förändrad banklagstiftning i hufvudsaklig öfverensstämmelse med öfriga af komitén afgifna förslag med vissa af departementschefen jemväl antydda förändringar. I anledning häraf täcktes Eders Kongl. Maj:t, med bifall till en af chefen för Finansdepartementet gjord framställning, uppdraga åt mig att låta utarbета förslag till grundlagsändringar i den af bemälda departementschef angifna syftning.

Sådant förslag har till åttlydnad af berörda nådiga befallning numera blifvit upprättadt; och hemställer jag, att Eders Kongl. Maj:t, med godkännande af detta förslag, täcktes till Riksdagens antagande framlägga detsamma.

Statsrådets öfriga ledamöter instämde i hvad föredraganden hemstält; och behagade Hans Maj:t Konungen härtill lemna bifall samt förordna, att till Riksdagens pröfning i grundlagsenlig ordning skulle aflåtas nådig proposition af den lydelse, bilagan litt. A. vid detta protokoll utvisar.

Ex protocollo:
Carl Boheman.